

Овој дел е извадок од книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи” том II од Бранко Сотировски.

КСАНТИКА, празник предвесник на пролетта ПРОЛЕТНА РАМНОДЕНИЦА, култот кон плодноста

Ксантика е една од најсветлите обележја на старо - македонските народни обичаи, која со својата волшебна моќ ги обединувала душите на Македонците во заедничките стремежи за опстанок и подобар живот. Ксантиката Македонците ја празнувале како **празник на пролетта, љубовта, цвеќињата и убавината**. Тоа е празник во кој луѓето верувале дека се случува измивање на душите, простување на гревовите, доминација на разбудената пролетна светлина врз зимската темнина, што ги притиска нивните души. Се празнува секоја година на 14 март по нов календар (1 март по стар календар) и е поврзан со враќањето на птиците преселници од јужните краишта во Македонија. Овој празник всушност во народните верувања е празник за почеток на пролетта, периодот на цутењето на пупките на дрвјата и почетокот на земјоделските работи. Поради ова негово значење, празникот често е квалификуван и како празник за почетокот на годината во смисла на активниот работен период од годината. Се славело со свечено организирани манифестации, културни приредби, спортски натпревари и воени дефилеа. При тоа биле изведувани оригинални ритуали, единствени и препознатливи само за македонскиот народ, различни и поинакви од обичаите на нивните поданици. Символ на празникот е црвено-белата врвка исплетена од бел и црвен конец. Дека „Ксантика“ со себе носи огромна духовност и енергија, сведочи континуитетот кој се задржал низ вековите сè до денес, преточен во низата христијански празници како Прочка, Младенци, Цветници и многу други, заклучно со Велигден, кога се изливаат најдлабоките и највозвишените духовни чувства на македонските верници¹. Најзначаен момент, најзначајната улога во целиот процес на развој на македонската цивилизација ја има токму улогата на празнувањето на ксантиката како предвесник на пролетта, подготовка за она што се случува и следи на ден 21/22 март – денот на пролетната рамноденица.

Рамноденица е кога должината на денот и ноќта се исти и се случува 2 пати годишно, на почетокот на пролетта и на есента. На 21-ви март е пролетната рамноденица, на 21-ви јуни е летната долгоденица, на 21-ви септември е есенската рамноденица и на 21-ви декември е зимската краткоденица. Рамноденицата, особено пролетната, играла значајна улога за културниот развој на Македонската цивилизација од минатото на пет континенти. Почетокот на пролетта бил поврзан со почеток на земјоделските работи, пропратени со приложување на жртви за да се има успешен род². Не навлегувајќи во сложени астрономски анализи, се чини дека Македонците од праисторијата до денес ги познаваат научните доктрини и притоа користејќи се со сопствениот јазик, писмо, симболика како и сопствениот подвиг за опстанок, со висок уметнички квалитет ги опева со збор, забележува на камен, дрво, теракота, земја, кожа, хартија, вез и килим, изработува скулптури, релјефи и цели објекти со естетско научно значење, некогаш со микро текстови,³ а некогаш со огромни димензии,⁴ несфатливи за денешната наука и техника.

Рамноденицата како процес, основна двигателна и појдовна точка, е еден најклучен и најзначаен момент на целокупната шема за разбирање и одгатнување на културата на

¹ <http://www.kralemarko.org.mk/default-mk.asp?ItemID=886F4B3C2BF1C247BEFAD83A0313B233>

² Прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

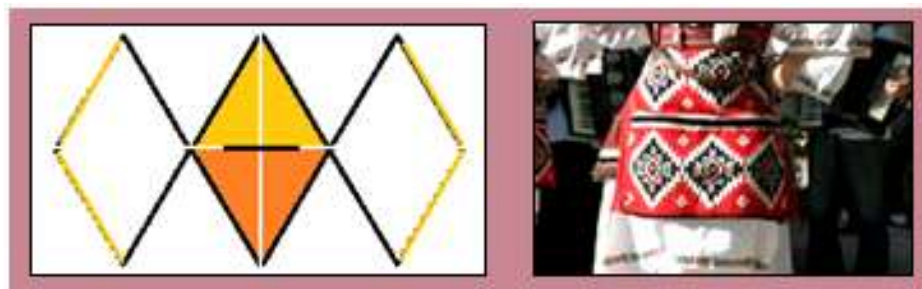
³ Прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

⁴ Прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

живеењето на божјиот народ, кој живеел во големата Зета Македонија. Тргувајќи од овој природен процес дознаваме повеќе аспекти од животот на луѓето од камениот период. При анализи на натписите, лигатурите и цртежлигатурите⁵ се забележани пораки со научен но и поетско - уметнички призвук. Пресметувањето на пролетната и есенската рамноденица преку бројните опсерватории распрнати низ целиот свет⁶, со неверојатна точност, како и постоењето на календарот, пресметувањето на времето, со користењето на броеви пролетни (наречени римски) ни укажува низ разните транскрипциони анализи и илустрации за една развиена свест. Понекогаш проткаена со емоции и чувство на нова надеж и радост кога „темниот господ заоѓа“ како алегорија дека ладната, празна и страшна зима си заминува и настапува пролетта, настапува „лом“, природата наеднаш се буди, а со тоа и плодноста и целокупната животна енергија. Богот сонце ИЛИ - ИЛЕ повторно во непрекинат и вечен циклус ги дарува луѓето на земјата со плодна почва, изобилство на топлина како основа за создавање живот, при што се буди надеж за претстојната благосостојба. Наспроти ова, при најавувањето на есенската рамноденица кај луѓето се чувствува неизвесност, страв за празнината, за студот и темнината што ги очекува. Разните откриени и сè уште неоткиени опсерватории ширум светот, испишаните пораки во пештери, глинени плочи па и орнаменти и геоглифи се доказ и сведоштво за точната пресметка на доаѓањето на пролетта, летото, есента и зимата па дури и пресметка за престапните месеци и години.⁷

Од пред 400 000 г. до денес постојат повеќе изрази за рамноденица што ги среќаваме во транскрипциите, како што се: „лом“, „блом“, „крш“, „крша“, „кршт“ „прекршување“, „луда“, „спобудалена“, „лие“, „усни“ како и симболично со бројот XXI, кој треба да посочи на календарскиот почеток и денот на рамноденицата.

Сл.1

На слика бр.1 - симбол за пролет, претставено со четири триаголници или четири пирамиди, четири годишни периоди, четири утки, се формира еден четвороаголник наречен AP, составен од два или четири триаголника,

симбол застапен и на македонските народни носии, килим, вез, како орнаменти на ќерамика и други употребни предмети, од камениот период до денес.⁸

Сл.2

Симбол за пролетната рамноденица е и: пирамидата на љубовта, конусот, машкиот принцеп, китан, пупката, цутот, накитена китка, бремена божја МАДОНКА.⁹

Неколку примери за топоними кои водат потекло од Македонците, а ја означуваат рамноденицата: Реката Дон во Русија, или божја плодна река. Очигледен пример за

⁵ За поимот на цртежлигатурите прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

⁶ Прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

⁷ Прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

⁸ Сл.1 Симбол за пролет на македонските народни носии

⁹ Сл.2 За симболите прочитај повеќе во том II на книгата “Зета Македонија, транскрипции и толкување на древните македонски натписи”

топоним на град е **Лондон** или **Л'нд'н**. Името на плодната област со многубројни древни населби со македонско население пред и по изградбата на Стоунхенч е наречено **ЛОНДИН** (Лом на Дин или Дион) и **ЛУНДИН**¹⁰ (Луна на Дин, Дион или месеците на цутот). Со ова име нарекувана е и поголемата населба сè до доаѓањето на Римјаните. Оригинаалното име на **Лондон** е **ЛОМДОН, ЛОМ ЗА ДОН** или **ЛОМ за ЦУТ**. Лондон има уште едно име, а тоа е **ЛИ Д'Н**, што значи **ЛИЕ ДЕН** или оплоден ден. Се мисли на пролетната рамноденица 21-ви март кога настапува пролетта, природата се буди, се раѓа цут или Дон, Дион, но за полесен изговор на името на градот што е изграден во таа област го преименувале во Лондон или Л'нд'н. Пример за есенската рамноденица е топонимот **Берлин**. Првенствено Бер е син на божјиот дух Македон од македонската митологија. Берлин означува берба или богата берба која се завршува до 21-ви септември. Топоним кој го има во Македонија е **Берово**, а во Црна Гора **Беране**, во Италија **Берлина**, во беломорска Македонија **Бер**. За крајот на летото во времето на бербата на плодовите го имаме македонското име на градот Стибера, што значи: „Со твојата берба на бесконечни плодови“. Интересно е и македонското женско име Мубера што значи: „Во мојата берба“ или есен.

¹⁰ The Cambro Briton: November 1821- June 1822 „Etymology of 'London“ 42 – 43 стр.

